

Yeni YOL

Qəzet 17 iyun 2015-ci il tarixindən nəşr olunur.

15 FEVRAL 2021-Cİ İL №003 (126)

Səh. 2

TƏSVİRİ VƏ TƏTBİQİ İNCƏSƏNƏTİ
TOPLA KEÇƏN MÜƏLLİMLƏR -
AZƏR MUSAOĞLU YAZIR

Səh. 3

ÜÇ PİLLƏNİN İLK ADDIMI -
HACI BƏKİROĞLU YAZIR

Səh. 4

ŞAĞİRD LƏRİN TİBBİ
MASKA TAXMASI MƏCBURİ OLUR

Səh. 5

QARANLIQLARA ELEGİYA -
İBRAHİMXƏLİL YAZIR

Səh. 5

FASONLU ƏDƏBAZLAR -
LƏTAFƏT KƏRİMOVA YAZIR

Səh. 6

"QƏDİM TİFLİSİN ƏDƏBİ BOHEMASI" -
MİRZƏ MƏMMƏDOĞLUNUN TƏRCÜMƏSİNDƏ

Səh. 7

QOCA ŞARMANKAÇI-
AFİQ MUXTAROĞLU YAZIR

სოჯალოს გენოციდი:
26.02.1992
613 მოკლული, მათ შორის :
63 ბავშვი,
106 ქალი,
70 ზრდასრული,
8 ოჯახი სრულიად
განადგურებული,
25-მა ბავშვმა დაკარგა
ორივე მშობელი,
130 ბავშვა დაკარგა ერთი
მშობელი,
487 დაჭრილი,
1275 მძევლად აყვანილი,
150 დღემდე
გაუჩინარებული.
აგრესორი: სომხეთი

TİBBİ MASKA TAXMAQ QAYDALARINA NƏZARƏT SƏRTLƏŞDİRİLİR

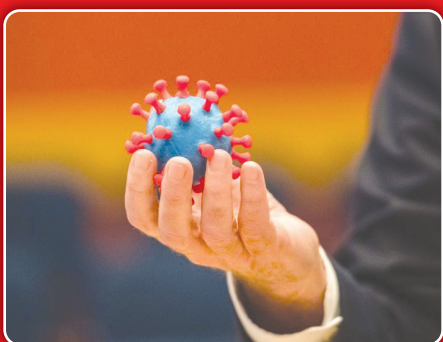
Gürcüstanın Baş naziri Giorgi Qaxaria bildiri ki, "Gürcüstanda tibbi maska taxmaq tələbinə təkrar əməl etməyən şəxslərə qarşı cərimənin məbləği iki dəfə artırılacaq".

Baş nazirin sözlərinə görə, karantin rejiminin yumşaldılması ilə yanaşı qaydaların sərtləşdirilməsi də vacibdir.

Qeyd edək ki, Gürcüstanda ötən ilin noyabrından həm qapalı məkanlarda, həm də açıq havada tibbi maskadan istifadə məcburi olub. Maskadan istifadə qaydalarını pozan fiziki şəxslər 20 lari məbləğində cərimə olunurlar. Qapalı məkanlara şəxslərin maskasız daxil olmasına yol verən hüquqi şəxslərə qarşı tətbiq olunan cərimənin məbləği isə 500 lari təşkil edir.

GÜRCÜSTANDA 265 722 NƏFƏR KORONAVİRUSA YOLUXUB

Fevralın 15-nə olan son məlumata əsasən, Gürcüstanda koronavirusa yoluxanların sayı 265722 nəfərə çatıb. Bu haqda xüsusi yaradılmış www.stop-cov.ge saytında qeyd edilib.

Məlumatla əsasən, ölkədə koronavirusdan ölənlərin sayı 3363 nəfər, sağalanların sayı isə

258732 nəfər təşkil edib.

Ölkə üzrə karantin rejimində 238 nəfər, stasionar nəzarətdə 1932 nəfər olub. COVID mehmanxanalarda olan şəxslərin sayı 232 nəfər olaraq göstərilir.

GÜRCÜSTANIN HÖKUMƏT ADMINISTRASIYASINA YENİ RƏHBƏR TƏYİN OLUNUB

Kaxaber Kemoklidze Gürcüstanın hökumət administrasiyasının rəhbəri təyin olunub. Bu barədə ölkənin Baş naziri Giorgi Qaxaria bildirib.

Onun sözlərinə görə, K.Kemoklidze dövlət qulluğunda böyük təcrübəyə sahibdir və administrasiyada effektiv çalışıb.

Qeyd edək ki, administrasiyanın keçmiş rəhbəri Natia Mezvrişvili ötən ilin noyabrında istefa verib.

TƏSVİRİ VƏ TƏTBİQİ İNCƏSƏNƏTİ TOPLA KEÇƏN MÜƏLLİMLƏR

Azər MUSAOĞLU
azermusaoghlu@gmail.com

Bu yaxınlarda zibil qutusunun yanında zibilə atılmış bir neçə kitab gördüm. Marağımdan yaxınlaşıb kitabların üstünü oxudum. Təəssüf hissi ilə Rey Bredberinin "Kitabları yandırmaqdan daha pis şey onları oxumamaqdır" sözlərini xatırladım. Kitabları yandırmaqdan və oxumamaqdan daha pis şey onları zibilliyə atmaqdır bəlkə də.

Yenə marağımdan əyilib toz-torpağa bulanmış "Təsviri və tətbiqi incəsənət" dərsliyini vərəqlədim. Kimlər var idi: Pikasso, Rafael, Van Qoq, Leonardo Da Vinçi, Mikelancelo, Elene Axvlediani, Davit Kakabadze, Renuar, Eduard Mane, Klod Mone, Rembrant, El Qreko, yerli və dünya memarlıq nümunələri, freskalar, mozaikalar, vitrajlar və sair və ilaxır.

Əlbəttə, kitabı zibilə atan o valideyn (şagirdin dərsliyini zibilə yəqin ki, onun valideyni atmış olar) üçün bu adlar, bu rəsmlər heç nə ifadə etmir, kitabla bərabər dərsliyin məktəbə məxsus olduğu məsuliyyətini də zibilə atır üstəlik. Kitabı (dərsliyi) zibilə atmış valideyn, övladının gələcəyini zibilə atır əslində.

Kitabı zibilə atmaqla kitabda göstərilən dünya mədəniyyətindən, dünya incəsənətindən heç nə əskilmir. Əskilən kitabı zibilə atanın öz "mədəniyyəti" olur. Bəlkə də yuxarıdakı adları ömründə bir-cə dəfə də eşitməyib, qınamıram.

Yuxarıdakı adları tanımaq üçün rəssamlıq akademiyası, incəsənət institutu bitirməyə gərək yoxdur, axı bütün bunları zibilliyə atılmış bu dərsliklərdən birinci sınıfdən öyrənmək olar. Əlbəttə, öyrədən olsa. Yenə də qınamıram.

Çünki bu gün məktəblərimizin çoxunda Təsviri və tətbiqi incəsənət fənnini keçmirlər, ciddi yanaşmırlar. Məktəb direktorları incəsənət dərslərini idman və incəsənətin i-sindən xəbəri olmayan müəllimlərə "tapşırırlar".

Və beləliklə də incəsənət dərslərində şagirdlərin əlinə topu verib, idman meydançalarında, məktəbin həyətinə gələcəyin rəssamlarını, bəstəkarlarını, heykəltəraşlarını, memarlarını məhv etmiş olurlar.

Bu, cinayətdir. Biliyə, savada, təhsilə, gələcəyin potensial incəsənət xadimlərinə qarşı təhsil işçilərinin törətdiyi ağır cinayətdir. Şagirdlərin biliyini şikəst etməkdir, zövqünü kəlməkdir, gözəllik hissələrini öldürməkdir, yaradıcılıq bacarıqlarını, tənqidi düşüncələrini məhv etməkdir, dünya incəsənətindən, dünya mədəniyyətindən təcrid etməkdir.

Kadr yoxdur söhbəti bu cinayətə haqq qazandırmamalıdır. Kadr yoxdur deyər kimyə fənnini idman müəllimi tədris etməməlidir. Kadr yoxdur deyər fermer cərrahiyyə əməliyyatı aparmamalıdır. Aylıq maaşı artırmaq üçün fənn saatları dəxli olmayan müəllimlərin arasında bölüşdürülməməlidir. Kimsə kimsə qohumudur deyər, kimsə kimsə "tapşırıb" deyər Üzeyir Hacıbəyovla Üzeyir Mehdizadəni bir-birindən ayıra bilməyənələr, Rafael deyəndə ağillarına "Rafaelo" konfetləri gələnlər incəsənət dərslərini tədris etməməlidirlər. Axı kimi aldadırıq?!

Bu gün nəticə göz qabağındadır. "Təsviri və tətbiqi incəsənət" dərslikləri zibil qutusuna atılırsa günah məktəb direktorlarındadır, müəllimlərdədir. Məktəbdə keçilməyən fənn üçün kadr yetişməsini gözləmək isə absurddur.

Zibillikdə gördüyüm dərslikdə yer almış bu gün rəsmləri milyonlarla pula satılan, dünyanın ən dəyərli muzeylərində sərgilənən Pikassonun "Hər bir uşaq dahi rəssamdır. Çətinlik ondadır ki, uşaqlıq dövründən çıxandan sonra da rəssam kimi qalsın" sözləri ilə tamamlayıram yazını. Bu "dahi rəssamları" isə elə uşaqlıq dövründəcə əlavə dərs saatlarına görə əllərinə fırça, boya vermək əvəzinə top verib məktəbin həyətinə qovaraq daha da "çətinliyə" salan idman müəllimlərinin vicdanına buraxıram. Gedin işinizlə məşğul olun.

KİV: KEÇMİŞ ƏDLİYYƏ NAZİRİNİN MƏDƏNİYYƏT NAZİRİ TƏYİN OLUNACAĞI GÖZLƏNİLİR

Yerli kütləvi informasiya vasitələrinin (KİV) yazdığına görə, Gürcüstanın keçmiş ədliyyə naziri Tea Tsulukianinin mədəniyyət naziri vəzifəsinə təyin olunacağı gözlənilir.

Parlament çoxluğunun üzvü Maia Menagarişvili jurnalistlərə açıqlamasında T.Tsulukianinin mədəniyyət naziri postuna təyinatının planlaşdırıldığını bildirib.

Qeyd edək ki, T.Tsulukiani ədliyyə naziri vəzifəsini 2012-ci ildən 2020-ci ilədək tutub. O, ötən ilin oktyabrında deputat seçilib. Sabiq nazir hazırda qanunverici orqanın Təhsil, elm

və mədəniyyət komitəsinin sədridir. Onun mədəniyyət naziri olacağı barədə yayılan məlumatlar ölkə ictimaiyyətində narazılıq yaradıb. Mümkün təyinatla bağlı qərarın ləğvi tələbi ilə petisiya üçün imzatoqlama kampaniyası aparılır.

RUSİYA GÜRCÜSTANA KOMPENSASIYANIN ÖDƏNİLMƏSİ İLƏ BAĞLI DANIŞIQLARA RAZILIQ VERİB

imtina mövqeyi ilə bağlı irəliləyiş əldə olunub.

"Avropa Şurasının vasitəçiliyi ilə Rusiya məsələnin yoluna qoyulması prosesinə cəlb olunmağa hazırdır. Bu, bizim məsələyə yanaşmamızın düzgünlüyünü sübut edir", - deyər Q.Lordkipanidze bildirib.

Gürcüstanın ədliyyə naziri Qoça Lortkipanidze parlamentdə çıxışı zamanı bildirib ki, "Avropa Şurası ilə aparılan fəal iş nəticəsində Rusiya Gürcüstanına kompensasiyanın ödənilməsi ilə bağlı danışıqlarda iştiraka razılıq verib".

Nazirin sözlərinə görə, Rusiyanın

Qeyd edək ki, Avropa Məhkəməsinin 31 yanvar 2019-cu il tarixli qərarına əsasən, Rusiya 2006-cı ildə insan haqlarının kobud pozulması ilə ölkədən kütləvi deportasiya olunan ən azı 1 500 şəxslə bağlı Gürcüstanına 10 milyon avro həcmində kompensasiya ödəməlidir. Rusiya həmin qərarı bu günə qədər icra etməyib.

GÜRCÜSTANDA CİNAYƏT HALLARININ SAYI AZALIB

Gürcüstanın Milli Statistika İdarəsinin hesabatına əsasən, 2020-ci ildə Gürcüstanda 56 596 cinayət faktı qeydə alınıb. Sənədə əsasən, illik müqayisədə cinayət hallarının sayı 11,7% azalıb.

Ötən il törədilən qanunsuz əməllərin böyük əksəriyyəti əmlakə zərər vurma (22 607) və sağlamlığa zərər vurma (10 431) ilə bağlı olub.

ÖLKƏ TURİZMİ 2020-Cİ İLDƏ 3 MİLYARD DOLLAR İTİRİB

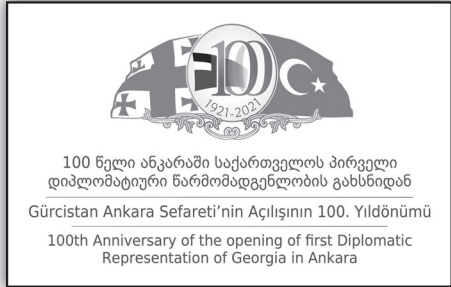

Gürcüstanın Milli Bankının prezidenti Koba Qvenetadze bildirib ki, "pandemiya səbəbindən Gürcüstanın turizm gəlirləri 2020-ci ildə 3 milyard dollar azalıb və bu, ölkə iqtisadiyyatı üçün çox böyük məbləğdir".

Milli Bankın prezidentinin sözlərinə görə, COVID-19 pandemiyası ən böyük zərəri Gürcüstanın turizm sahəsinə vurub.

K.Qvenetadze deyib ki, iqtisadiyyatı turizmdən asılı olan ölkələrin iqtisadi bərpası gözləniləndən daha çox vaxt tələb edə bilər.

GÜRCÜSTANIN TÜRKİYƏDƏ İLK DİPLOMATİK NÜMAYƏNDƏLİYİNİN AÇILMASININ 100-CÜ İLDÖNÜMÜ TAMAM OLUR

8 fevral Gürcüstan-Türkiyə diplomatik münasibətlərində çox mühüm tarix hesab olunur.

1921-ci ilin məhz bu günündə Gürcüstanın Türkiyədəki ilk səfiri Simon Mdivani Mustafa Kamal Atatürkə etimadnaməsini təqdim edib.

Gürcüstanın Xarici İşlər Nazirliyindən bildirilib ki, Türkiyə ilə münasibətlər uzun illik dostluğa əsaslanıb. Qurum Gürcüstan-Türkiyə strateji tərəfdaşlığının gələcəkdə daha da güclənəcəyinə ümidvarlıq ifadə edib.

100 წელი ანკარაში საქართველოს პირველი დიპლომატიური წარმომადგენლობის გახსნიდან
Gürcistan Ankara Sefareti'nin Açılışının 100. Yıldönümü
100th Anniversary of the opening of first Diplomatic Representation of Georgia in Ankara

TÜRKİYƏ GÜRCÜSTANA HƏRBİ YARDIM OLARAQ YÜZ MİLYON LİRƏ QRANT AYIRIB

Türkiyə 2020-ci ildə Gürcüstana hərbi yardım olaraq 100 milyon lirə (bugünkü kursla 46.9 milyon lari) dəyərində qrant ayırıb. Qrantın məqsədlərindən biri Marneulidə yerləşən hərbi aerodromun bərpaşdırılmasıdır.

Parlamentin Müdafiə komitəsinin 2020-ci ilin hesabatında deyilir ki, həmin pul növbəti 5 il ərzində xərclənməlidir və bunun çərçivəsində Gürcüstan Türkiyə istehsalı olan təchizat əldə edəcək. Bununla yanaşı Marneuli aerodromunun müasirləşdirilməsi planlaşdırılır.

"Razılaşma Gürcüstan hökuməti və Türkiyə Cümhuriyyəti arasında hərbi maddi əməkdaşlıq çərçivəsində 100 000 000 (yüz milyon) türk lirəsinin ABŞ dol-

ları ekvivalentində (təxminən 17 500 000 dollar) verilməsi prinsipini müəyyən edir. Razılaşmaya əsasən, ayrılmış vəsaitlərlə hərbi məqsədlər üçün məhsul və xidmət əldə edilməlidir. Məhsulların Türkiyədə fəaliyyət göstərən yerli şirkətlərdən alınması daha münasibdir. Həmçinin protokolla uyğun olaraq Marneuli aerodromunun müasirləşdirilməsi həyata keçirilməlidir.

Gürcüstan tərəfi prioritetli layihə barədə Türkiyə hökumətinə məktubla məlumat verməlidir. Məktub məhsulun spesifikliyini, növ və miqdarını əhatə etməlidir. Türkiyə tərəfi cavab olaraq bildirməlidir ki, 100 000 000 türk lirəsindən hansı məbləğ olacaq. Məbləğ ayrıldıqdan 5 il müddətində konkret layihələrə sərf olunmalıdır", - Müdafiə komitəsinin hesabatında deyilir.

Hərbi əməkdaşlıq sahəsində olan qrant çərçivəsində 2020-ci ilin 27 noyabr tarixində Türkiyə Gürcüstanın müdafiə qüvvələrinə 35 avtobus və 12 ədəd ekskavator verib.

Mənbə: bm.ge

TÜRKİYƏ GÜRCÜSTANLA AVROPA İTTİFAQINA BİRGƏ İXRACI ARTIRACAQ

Gürcüstanın Türkiyədəki səfirliyindən bildirilib ki, Türkiyə parlamenti Gürcüstanla azad ticarət sazişinə aid məhsulların mənzəyi ilə bağlı sənədi təsdiqləyib.

Qərarın sayəsində hər iki ölkənin şirkətləri Avropa İttifaqı (Aİ) bazarına birgə ixracın artırılması üçün əlavə im-

kanlar əldə edəcəklər.

Sənəddə həmçinin Türkiyə xammalından istehsal olunan məhsulların Gürcüstandan azad ticarət rejimi əsasında Aİ bazarına tədarükü də nəzərdə tutulub. Razılaşma ilə Avropaya ixrac edilə bilən məhsulların çeşidini artırmaq imkanı olacaq.

Bununla yanaşı, qərar Türkiyədən Gürcüstan iqtisadiyyatına sərmayələri təşviq edəcək, birgə müəssisələrin yaradılması və yeni iş yerlərinin açılmasına kömək edəcək.

Qeyd edək ki, Gürcüstan və Türkiyə arasında azad ticarət haqqında saziş 2008-ci ildə qüvvəyə minib.

ÜÇ PİLLƏNİN İLK ADDIMI

Hacı BƏKİROĞLU
hacibakir@mail.ru

Hər bir dinin və inancın mübarək və müqəddəs saydığı özünəməxsus günləri, gecələri və ayları vardır. Hətta bu günlərə və gecələrə aid ibadət şəkilləri də yer almaqdadır.

İslam dinində də digər zamanlardan fərqlənən mübarək və müqəddəs günlər, gecələr və aylar vardır. Mübarək üç aylar hicri-qəməri təqvimlə Rəcəb, Şaban və Ramazan aylarıdır. Bu il fevral ayının 13-də mübarək sayılan üç ayların ilki olan Rəcəb ayına girmiş olduq.

Bu üç aylar müsəlmanlara dini hissiyat və ibadət iqlimində gündəlik həyatlarını sorğulama, yeniləmə və zənginləşdirmə fürsəti verməkdədir. Üç ayların fəzilətinə dair Hz. Peyğəmbərdən nəql edilən rəvayətlərlə birlikdə dini mədəniyyətdə mübarək sayılıb qeyd olunan Rəğaib, Merac, Bəraət və Qədr gecələrinin bu aylarda olması üç aylara ayrı bir əhəmiyyət verilməsinə, ibadət, dua, zikir və xeyirli işlərlə daha çox məşğul olunaraq dini həssaslığın daha sıx olaraq yaşanmasına zəmin hazırlamışdır.

Rəcəb, Şaban və Ramazan aylarının fəziləti Rəsulu Əkrəmin rəcəb ayı girdiyində "Allahım, Rəcəb və Şabanı bizə mübarək et və bizi Ramazana çatdır!" hədisindən də bəlli olmaqdadır.

Rəcəb ayı İslam dini gəlmədən əvvəl də ərəblər arasında hörmət və ehtiram göstərilən aylardan idi. Bu ayda qəbilələr arasında savaşı, soyğun və digər cinayətlər işlənməzdi. İslamın gəlməsiylə də Rəcəb ayı özünəməxsus ehtirama layiq görülmüş və haram aylardan qəbul edilmişdir. Həzrət Peyğəmbər bu ayların haram aylardan olduğunu bir hədisində belə ifadə etmişdir: "... il on iki aydır. Bunlardan dördü haram aylardır. Üçü arxa-axaya gəlir. Bunlar Zilqədə, Zilhiccə və Məhərrəm aylarıdır. Dördüncüsü də Cəməziyə-axir ilə Şaban ayı arasındakı Rəcəb ayıdır." (Buxari, Təfsir 9) buyuraraq Həzrət Peyğəmbər bu ayın əhəmiyyətini dilə gətirmişdir.

İçində olduğumuz bu ilin fevral ayının 18-nə təsadüf edən Rəğaib qəndili Rəcəb ayının ilk cümə gecəsidir. Bu gecə Uca Allahın qullarına bol-bol hədiyyələr verdiyi, az ibadətlərinə qarşılıq çox əcr verdiyi bir rəğbət gecəsidir.

Rəğaib qəndili günahlardan təmizlənmə və nurlanıb paklanma üçün bir fürsətdir. Susuzluqdan qurumuş və çatlamış torpaqlar üçün su nəyi ifadə edərsə, Mövlaya aşıq könüllər və saleh əməldən məhrum olanlar üçün də bu gecə odur. Rəğaib qəndili, Rəcəb ayındakı Merac, Şaban ayındakı Bəraət qəndilləri, Ramazan ayını, Ramazan ayı içərisindəki Qədr gecəsini, Ramazan və Qurban bayramlarını müjdələyən mübarək bir gecədir.

Son zamanlarda insanlar dini yaşantılarını arxa plana ataraq əsasən dolanma dərdinə düşərək dünyəvi nemətlərə tərəf yön almaqdadırlar. İnsanların Allaha tərəf yönəlmələrində, etdikləri günahlardan tövbə etmələrində və ibadətlərini artırmaqlarında Rəcəb ayı və Rəğaib qəndili bir fürsətdir. Çünki bu günlərdən etibarən mənəvi təmizlik mövsümü deyə tərif verdiyimiz üç aylar başlayır. Rəcəb ayı və Rəğaib gecəsi həm də mübarək Ramazan ayına bir hazırlığın başlamasının ilk günləridir.

Dünyada olduğu kimi, ölkəmizdə yaşayan müsəlmanlar da Ramazana hazırlıqları məhz Rəcəbdən başlayırlar. Bu ayda nafilə oruc tutub, zikrlər edib, nafilə namazlarının sayını artırırırlar.

Rəcəb ayı içərisində olan bir başqa mübarək gecə də Merac gecəsidir. Merac gecəsi Allahın sevimli Peyğəmbərimiz Hz. Məhəmmədi (s.ə.s.) Məkkədəki Məscidi Haramdan, Qüdsdəki Məscidi Əqsaya apardığı (Baxın. isra, 1) və oradan da göylərə yüksəltdiyi gecədir. Merac gecəsi Cənabı Haqqın Hz. Peyğəmbərə böyük həqiqətlərin ilahi sirlərini göstərdiyi, vasitələri qaldıraraq ilahi vəhyə həmsöhbət etdiyi, öz ayələrini və kainatın sirlərini seyr etdirdiyi, möminlərə namazın fərz qılındığı və biz müsəlmanlar üçün də ilahi lütfərlə dolu olan bir gecədir. Bu gecəni hər kəs nafilə namaz qılaraq, dua və zikir edərək, Quran oxuyaraq keçirə bilər.

Qısacası, bu günlərdə nəfslər hesaba çəkilməli, ana sərmayəmiz olan ömrümüzün harada və necə keçirdiyimiz nəzərdən keçirilməli, əməl dəftərimizə nələr yazıldığı, Məhşər günü qurulacaq böyük divanın tək hakimi Uca Allahın (c.c.) haqqımızda necə bir hökm verəcəyi düşünməlidir.

ŞAĞIRDLƏRİN TİBBİ MASKA TAXMASI MƏCBURİ OLUR

Məktəblərdə beşinci sinifdən yuxarı şagirdlər üçün tibbi maska taxmaq məcburi olacaq. Bu barədə təhsil naziri Mixeil Çxenkeli Koordinasiya Şurasının iclasından sonra bildirib.

"Bütün məktəblərdə beşinci sinifdən yuxarı şagirdlər üçün maska taxmaq məcburi olacaq. Məktəblərə ətraflı təlimat paylanacaq və məktəb valideynlərlə ünsiyyət yaradacaq. Bunun hamısı müsbət dinamikanın qorunması üçün edilir. Bu dəfə valideynlər şagirdləri məktəbə maska ilə göndərməlidirlər. Ətraflı tövsiyə hazırlanacaq", - deyər Mixeil Çxenkeli bildirib.

ŞAĞIRDLƏRİN 12 %-İ TƏDRİSİN ONLAYN REJİMDƏ DAVAM ETDİRİLMƏSİNİ İSTƏYİB

Təhsil nazirinin müavini Ekaterine Dqebudzenin sözlərinə görə, 13 şəhərdə şagirdlərin 12 %-i tədris prosesinin onlayn rejimdə davam etdirilməsini istəyib.

Nazir müavini bir daha qeyd edib ki, hər çərşənbə günü valideyn şagirdi xüsusi yaradılmış saytda distant rejimə keçid tələbi ilə qeydiyyat edə bilər. Valideyn həmçinin onlayn rejimdən imtina edib şagirdin məktəbdə dərs prosesində iştirak etməyə keçidini də tələb edə bilər.

"Hər çərşənbə günü, 24 saat ərzində valideynlər uşaqlarını onlayn rejim üçün qeydiyyat edə bilərlər, həmçinin valideynlərə imkan yaradılır ki, onlayn rejimdən imtina etsinlər və uşaqlarını sinif otağına qaytarsınlar. Bu proses 13 şəhərdə aparılır. Burada, ümumilikdə, 197 767 şagird var. Onlayn tədrisə keçmək istəyən şagirdlər 12 %-dir".

50 MİNDƏN ÇOX ŞAĞIRD TƏHSİLDƏN YAYINIB

Pandemiya səbəbindən məktəblərin bağlanması Gürcüstanda 50 mindən çox uşağın məktəbdən yayınmasına səbəb olub. Bu barədə BMT-nin Uşaq Fondundan (UNICEF) bildirilib.

Təşkilat Gürcüstan hökumətinin ölkədəki məktəblərin mərhələli şəkildə açılması ilə bağlı planını alqışlayıb. Qeyd olunub ki, məhdudiyətlərin aradan qaldırılması zamanı məktəblər və məktəbəqədər təhsil müəssisələrinin işinin bərpası prioritet olmalıdır.

UNICEF Gürcüstanda tibbi heyət və yüksək risk qrupuna daxil olan şəxslərin COVID-19 əleyhinə peyvəndlənməsindən sonra müəllimlərin də vaksin olunmasının önəmini vurğulayıb.

DƏRSLƏR ŞƏNBƏ GÜNÜ DƏ KEÇİRİLƏ BİLƏR

"Məktəblər tədris prosesini təşkil etməyə məcburdular" – bunu təhsil nazirinin müavini Ekaterine Dqebudze mətbuat konfransında bildirib.

Bəli, məktəblər şagirdlərin distant rejimdə təhsil alması məsələsini həll etməlidir. Binaya çox sayda şagird daxil olmasın deyər nəzarət etməlidir. Eləcə də valideynlərin distant təhsil rejimi seçmək hüququ var. Ancaq bəzi məktəblərdə min, yaxud daha artıq şagird var. Belə hallarda isə məktəbdə bu gün təhlükəsizliyin vacib faktorlarından biri olan sosial məsafəni saxlamaq mümkün olmayacaq.

Məktəb rəhbərliyi belə halda nə etməlidir? Bununla bağlı nazirliyin qeydi mövcuddur: "Tədris prosesinin planlaşdırılması zamanı məktəbin infrastrukturundan irəli gələrək yalnız ehtiyac olan halda şənbə günündən də tədris üçün istifadə oluna bilər". Ancaq bu qərar yalnız məktəb rəhbərliyinin istəyindən asılıdır.

RISK QRUPUNDA OLAN MÜƏLLİMLƏRİ DİGƏR MÜƏLLİMLƏR ƏVƏZ EDƏCƏK

Risk qrupunda olan müəllimlərin müvafiq tibbi nəticə əsasında məktəb rəhbərliyinə müraciət etmək və distant rejimdə fəaliyyətinə davam etmək, yaxud başqa pedaqoqla əvəz olunmasını tələb etmək imkanı var. Müəllimin əvəz edilməsi nə deməkdir və bu halda onlara maaş necə verilməlidir?

Qeyd olunan sualları təhsil nazirinin müavini Ekaterine Dqebudze cavablandırır.

- Risk qrupuna daxil olan müəllimin əvəz edilməsi nə deməkdir?

- Bir halda, sağlamlıq vəziyyəti risk qarşısında olan müəllimə fənnini distant qaydada tədris etmək imkanı verilir. Digər halda isə, müəllim müəyyən dövr – bir, iki həftə ərzində məktəblə razılaşma əsasında dərsləri həmkarına verir, yaxud xahişlə müraciət edir ki, müəyyən dövr ərzində dərsləri həmkarı keçsin. Buradan da görünür ki, məktəbə və müəllimə seçim etmək imkanı verilir.

- Bu fakt müəllimin əmək haqqına təsir göstərirmi?

- Pedaqoq adı qaydada əmək haqqını alır.

- Əgər 2 həftə ərzində onun əvəzinə başqa müəllim dərs keçərsə, bu halda da adı qaydada əmək haqqını alacaqmı?

- Bu artıq məktəb rəhbərliyi və müəllim arasındakı razılaşma məsələsidir. Əgər razılaşma əsasında həmkarı dərsi keçərsə əmək haqqı ilə bağlı problem olmayacaq.

- Əvəz edən müəllim buna görə əlavə pul alacaqmı?

- Bu da razılaşma əsasında baş verir. Ola bilsin, indi müəllimin sağlamlıq baxımdan vəziyyəti problemlidir və həmkarı dəstək göstərərək onun yerinə dərsləri keçsin. Bu yal-

nız razılaşmanın bir qismidir, ancaq əgər müəllim istəyərsə distant rejimdə dərslərinə davam edə bilər.

Təhsil nazirinin müavininin cavablarından irəli gələrək deyər bilərik ki, müəllimlər əvəz edilmə ilə bağlı məsələni məktəbdə dəqiqləşdirməli olacaqlar. Bu isə o deməkdir ki, onlar bərabər şəraitdə olmaya bilərlər. Bütün məktəblərdə əmək haqqı, eləcə də əvəz edilmə ilə bağlı şərait onlar üçün müxtəlif şəkildə müəyyən edilə bilər.

Qeyd olunan məsələ ilə bağlı pedaqoqlar üçün çox sual işarəsi qalır. Məsələn, çalışdığı məktəbdə fənn üzrə əvəz edəcək müəllim yoxdursa o zaman risk qrupunda olan müəllimin distant rejimə keçidi tələb etmək üçün nə dərəcədə imkanı olacaq. Bu məsələlər kiçik sahəli məktəblərdə necə tənzimlənəcək. Belə məktəblərdə onsuz da pedaqoq çatışmazlığı var. Yaxud müəllim distant rejimə keçid və ya əvəz edilməni nə qədər müddətə tələb edə bilər.

Qeyd edək ki, risk qrupu olaraq 60 yaşdan yuxarı olan, həmçinin xroniki xəstəliyi olan şəxslər nəzərdə tutulur.

HANSI MÜƏLLİMLƏR KORONAVİRUSLA BAĞLI TEST OLUNMAYACAQ

Səhiyyə müəssisəsinin tənzimləmələrinə əsasən, müəllimlər və məktəb heyəti iki həftədə bir dəfə koronavirusla bağlı testdən keçiriləcək.

Bu, koronavirusa yoluxmuş müəllimlərə aid deyil. Onlar müvafiq sənəd – N100 forma təqdim etməlidirlər. Virusə yoluxmuş zaman qeydiyyata düşmüş və analiz vermiş şəxslər üçün bu sənədi almaq problem deyil. Ancaq bilirik ki, əksər hallarda ailədə bir nəfərdə koronavirus varsa digər üzvlər analiz vermir.

Belə hallarda müəllimlər yad cisimlərlə

bağlı analiz verməli olacaqlar. Bu analizin qiyməti isə 50 ləridir. Sənədi təqdim etdikdən sonra müəllim hər həftə verməli olacağı analizdən azad olunur. Koronavirus keçirdikdən üç aydan artıq vaxt keçdiyi halda N100 forma təqdim etmək kifayət deyil. Bu müəllimlər mütləq analiz verməlidirlər.

Koronavirus keçirmiş müəllimlər N100 forma, yaxud yad cisimlərlə bağlı analizin cavabını təqdim edərlərsə koronavirusla bağlı iki həftədə bir dəfə analiz verməyəcəklər. Əks halda isə 14 gündə bir dəfə test verməli olacaqlar.

MƏKTƏBLƏRDƏ YAZ TƏTİLİ VƏ QIŞ TƏTİLİ NƏ ZAMAN OLACAQ?

İctimai məktəblərdə yaz tətili 8 martda başlayır və 14 mart qədər davam edir. 3 mart da istirahət günüdür.

Məktəblərə göndərilmiş tövsiyələrə əsasən, bəzi şagirdlərə əlavə xidmət göstərmək üçün müəllimlər istirahət günlərindən də istifadə edə bilərlər. Sual yaranır: yaz tətili ləğv olunubmu, yaxud tarixlərdə hər hansı dəyişiklik ediləcəkmə?

Nazirlik bildirib ki, pandemiya yaz tətili dəyişməyəcək və məktəblər ənənəvi olaraq yenə mart ayında bir həftə istirahət edəcəklər. Buna dərs gününə təsadüf edən 3 mart tarixi də daxildir.

İctimai məktəblərdə bütün il ərzindəki

tətillər və istirahət günləri müvafiq qanunla əvəlcədən müəyyən edilib. Özəl məktəblərdə tədrisin başlaması və bitməsi tarixlərini özləri müəyyən edirlər.

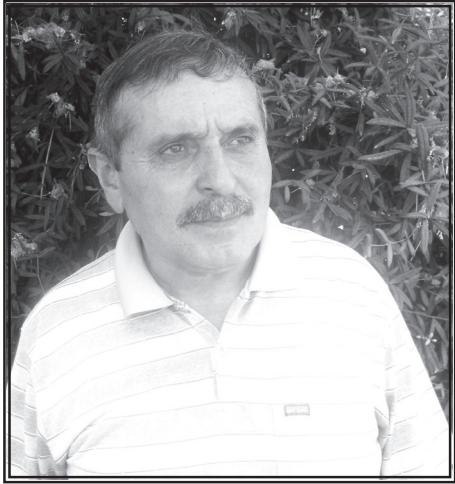
2020-2021-ci tədris ilində təhsilin müddəti 170 gündür. I semestr 74, II semestr isə 96 gündən ibarətdir.

I sinif tədris prosesini 27 may, XII sinif 20 may, qalan siniflər isə 15 iyun tarixində başa vuracaq. Qış tətili 30 dekabr tarixində başlayacaq və 14 yanvara qədər davam edəcək.

Səhifədəki məlumatlar "etaloni.ge" saytından götürülüb.

Gürcü dilindən tərcümə edən: Aynurə ƏLİYEVƏ

QARANLIQLARA ELEGİYA

Süsən-Sünbülə heç də hər şey kor atın kor nalbəndindən başlamır. Arada-sırada “Kor ərəbin mahnısı” ilə başlayan sarışın səhərlər, ahəstə axşamlar da olur:

Könüldə nuri-məhəbbət, gözümdə pərdəyi-zülmət...

Sözləşməni xatırladım. “Kor ərəbin mahnısı” Hüseyn Cavidin “Şeyx Sənan” adlı dram əsərinə Fikrət Əmirovun bəstələdiyi qəmli düşüncələr dolu bir mahnıdır; özü də, sadəcə, mahnı deyil, gözlərə şəhli işıqlar gətirən şah əsərdir: paytaxtlar fəth eləmiş padşahyana paşaları belə, arazbarı ağladan! Özü də əgər korluq fiziki korluq deyil, mənəvi korluqdursa, bu mahnını Rəşid Behbudovun ifasında bir neçə dəfə dinləmək, dinləyib də gözlərinə səpmək yadigar yardımçı ola bilər.

İndi “qismət”lərə mənəvi korluq yazan müasir cəlladlardan dolayı, bir də var keçmişdə bəzi hökmdarların – padşahların, kralların – hakimiyyətə gələn kimi öz doğma qardaşlarının, övladlarının gözlərini çıxartdırmaqla onları işıq yoxluğuna düşür eləmələri, qaranlıq-zülmət

dünyaya məhkum qoymaları, nurdan uzaq tutmaları. Bu barədə hələ uşaqkən babalardan, nənələrdən eşidəndə, sonralar kitablardan oxuyanda, adamın gözlərinə qaranlıq çökürdü.

Saramağın adı bəzi ağillarda həm də “bəyaz fəlakət” kimi keçən “Korluq” romanında deyildiyi kimi, “onlar sonradan kor olanlar deyil, onlar elə əvvəldən kor qalanlardır”. Amma burası həm acı ağırlı, həm də acı maraqlıdır: görəsən onlar məmləkətin işıq gələn tərəfini necə idarə ediblər?

Amma bütün hallarda böyük bədii ədəbiyyatda filhəqiqət fərqlidir. Belə ki, böyük bədii ədəbiyyat üçün heç fərq eləməz: misilləmə misal üçün, Süsən-Sünbülə niyə fiziki korluqdan əziyyət çəkmiş Homer, Milton, Borxes kimi dahi yazarlar – şairlər, yazıçılar oxunmur? Ona görə ki, onlar kor ola-ola dünyaya bu qədər işıq bəxş etmişlər, nur saçmışlar!?

Niyə London, Paris, Tiflis, Təbriz... Dəllər, Sarvan, Qaraçöp, Başkeçid oxuyur, amma Süsən-Sünbül oxunmur?! Əvəzində Mirzə Moşu Göyözənlini oxuyur, Dədə Mirzə Halaypozanı oxuyur. Dədə Mirzə Tüpdəğidən özünün “Kitablar kitabı” adlandırdığı, əslində şərh şüarları olan “üçüldüyü”nin adı səksən səkkiz dəfə çəkir, amma qızılhacılı Fikrətin – görmə məhdudiyətli nakam şair Fikrət Mursaqulovun “İşiq əlifbası” adlı nərmənəzik kitabçasının adı bir neçə dəfə də çəkmir.

Ədəbiyyat bu barədə lazım olan yerdə hekayə qurmaqla, lazım olan yerdə də hekayə anlatmaqla belə buyurur: – Neynək, Borxes, Miltonu, ya da Fikrəti oxumur, oxumasın adlarını çəkmir, çəkməsin. Deməli, nəse bilir ki, kor atı minib köndələn gedir. Oxuyanlara salam olsun! Axı böyük bədii söz sərhədsizdir. Onu

araya bilərəkdən hasarlar, sərhədlər çəkməklə saxlamaqmi olar?

...Bir fiziki kor da Aşiq Veysəl olub. Sizin yaddaşıma güvəndiyim üçün deyirəm: ustad sözləri hələ yadınızda qalmış olar:

Dost! Dost! – deyə neçəsinə sarıldım,
Mənim sadiq yarım qara torpaqdır.

Xatirimdədir. Bir zamanlar Əyriqar tərəflərdə Aşiq Veysəlin “Çənlibel”ini Mirzə Qələmdən yaxşı oxuyan yox idi:

Bir yar üçün diyar-diyar dolandım,
Yorulub da Çənlibelə sığındım...

Onun göz mayıflığına çarə düşünən göz həkimlərinə Aşiq Veysəl belə deyibmiş:

– Gözümü açarsınız, amma qorxuram o gözəl dünyadan əsər-ələmət görməyəm daha. İstəmirəm. Yaxşısı budur, öz daxili dünyamla məni tək buraxın.

Bəzi mənəvi korluqların intiharına səbəb olduğu Qalaktion haqqında yazıya başladığım ərsədə onun “Mən və Gecə” adlı şeiri mənim bəzi gecə çiçəklərinə, məsələn, yabani bəzək bitkisi olan gecə bənövşələrinə sevgimi çox artırırdı. Bircə mənə belə gəlirdi ki, bir gecə yatmır, bir də mən, bir də gecə bənövşələri. Üstəlik də, gecə-gündüzün işıqlı hissəsi olan gündüzün bəzən elə bu cür işıqlı şairlərin xətrinə gecələrdən gəldiyini zənn edirdim. Başqa sözlə, bəzi qaranlıqları bəzi aydınlıqlara elə onlar çıxarırlarmış! Əlbəttə, uca Yaradanın yalnız yalnız şairlərə ünvanlanmış gizlin insanf izni ilə!

...Bəzən də ustad Nəci bəy Fazil Qısakürəyin ikicə misrasını oxuyanda özünü təşirli, günahkar bilirənsən, sanki ən böyük kor elə özü imişsən! Axı niyə bircə qaranlığı da sən işıqlandırmadın? Niyə “onlar”ın “adamın adamı”, “filankəsin oğlu”, “Həsən ağanın qohumu” stereotipini

bircə dəfə sındırmadın? Amma belə əskikliklərin poeziyaya doğrudan dəxli varmı?

...Ustad Nəci bəy Fazil buyurur:

Gündüzlər sizə qalsın, verin qaranlıqları!..
...örtün, üstümə örtün, sərin qaranlıqları!

Bu korlarla dolu dünyada şairlərin ümidlərini, gündüzlərini, baxışlarını əllərindən alırlar, ya da almağa çalışırlar, onlar işə yazırlar və ilk yaradılan şey olan Qələmə daha möhkəm sarılırlar, Qələmin nifaqdan uzaq nuruna boyanırlar.

Amma gündüzləri şairlərin əllərindən alanlar... gündüzləri urvatdan salırlar və bəzən şairin könlündən biryolluq qaranlıqlara yazılmış elegiyalarda yaşamaq keçir. Qaranlıqlara fleyta, ya kamança səsləri süzülə-süzülə...

İdbar ideyası “kim kimi götürür ki?”dən ibarət olan kor döyüşlərinə niyə qatılınsən şair? P.S.

Bəlkə də gecənin girt yarısıdır. Ya da bəlkə gecənin, Qismət yazmış, “saat üçü keçibsa... baş götürüb qaçıbsa gözlərinin yuxusu, içini yandırırsa kimsəsizlik duyğusu...” vaxtıdır.

Aypara ilə işıqlanan pəncərələr, yaxınlıqdan axan çayın bərk vuran suları, kölgələri görünən Kazreti qızıl karxanaları gecənin bu vaxtı nədənsə “Kor ərəbin mahnısı”nı yenidən yadıma salır...

...Bir də üzün dan yerinə qəlbimin dərin guşəsindən keçənlər bu olur: bir zamanlar şah atası tərəfindən gözləri çıxarılmış oğul məzarda dərdinin bir üzündən o biri üzünə rahat çevrilə bilirmi görəsən!?

İBRAHİMXƏLİL

FASONLU ƏDƏBAZLAR

Biz kimik? Haradan yaranmışıq? Millət olaraq nə vaxt formalaşmışıq? Ya da bu yolda hansı çətinliklərdən keçmişik?

Bu suallar hələ uşaq vaxtlarından mənə rahatlıq verməyib və mənə həmişə kimliyimiz haqqında araşdırmalar aparmağa, məlumatlar qazanmağa, bu haqda yeni-yeni kitablar oxumağa sövq edib. Hər öyrəndiyim yeni məlumatda bir daha qürur duymuşam millətimizlə, tariximizlə. Göytürklərdən Böyük Hunlara, Səlcuqlardan Osmanlı imperiyasına qədər tarix boyu var olan güclü dövlətlərimiz, Atılladan Alp Arslana, Şah İsmayıldan Cavad xana, Atatürkdən Ulu Öndərə qədər dünyanı lərzəyə gətirən sərkərdələrimiz haqqında oxuduğum hər sətirdə qürurdan boğazım düyünlənib, damarlarımda qanım çuşa gəlib, içim ürperirdi. “Çaldıran”da dizlərim düyünlənir, sətirlərini izləməyə barmaqclarıma gücüm çatmırdısa, “Çanaqqala”da çiyinimi Seyid Onbaşının top mərmisinə yaslayan bir əsgərə çevrilirdim. Hər dəfəsində xəyalım əsrdən-əsrə, qərindən-qərinəyə səyahətlərə çıxırdı. Bu səyahətdə isə bələdçim,

köməyimə gələn, təbii ki, kitablar, elmi, tarixi və ya bədii əsərlər, elektron səhifələr və s. olub. Onu da qeyd edim ki, türk yazarların kitablarına müraciət etdikdə yazılanları anlamada heç də çətinlik çəkməmişəm. Axı niyə də çətinlik çəkim ki? Sonucda öz dilim deyilmi?

Azərbaycan türkcəsi Türk dili sayılmırmı?

Çox təəssüflə qeyd etmək istəyirəm ki, bu gün uşaqlarımız Türkiyə türkcəsi ilə hansısa sözü işlədikdə gah gülürük, gah qınayırıq, hətta bəzən “öz dilində danış”, “bu uşaqlar “uje” öz dilini unudub, türkcə danışır” deyə gileylənirik. “Uje”?! Ay bədbəxt, o uşaq öz dilində danışır, bəs sən hansı dildə danışırısan? Hardadır axı sən dilində “uje” sözü? Nədir bu bəla canımıza keçib ki, türkcə danışmağı gülünc sayırıq, amma rusca, ingiliscə danışmaq savadlılıq, səviyyəlilik, “intelligentlik” olur, müasirlik olur.

Allah sənə rəhmət eylesin, böyük şairimiz Bəxtiyar Vahabzadə! Hələ o vaxt deyəndə ki, “ey öz doğma dilində danışmağı ar bilən, fasonlu ədəbazlar”, hardan biləydi ki, hələ bu xəstəlik çox yaşayacaq bizimlə. Bizi bizdən başqa bütün millətlər Türk adlandırır (haqlı

olaraq), düşmənlərimiz belə. Bircə özümüz anlama bilmirik. Türksən, qardaşım, nəyinə yetmir dilin?! Ərəblər gəldi, ərəbləşdik, farslar gəldi, farslaşdıq, ruslar gəldi, ruslaşdıq, artıq bəs deyilmi?! Nə deyirsən indi, “kommunizm”in çaldığı havaya hələ də oynayaq? Nə vaxta kimi? Üç qitəyə sahib olan 700 illik qoca bir imperiyaya bəs edən bu dil indi bizə yetmir, ya da gülməli gəlir bəzilərimizə, bir vaxt laylamız çalınan dilimiz. Nədir axı bu ögeylik, ayrıseçkilik?

Bu böyük, əzəmətli “Oğuz” adlı ağacın bir budağı olduğumuz üçün gələn hər an qürur duyaq. “Nə mutlu Türkmən deyənə”, bəli, biz həmin Ulu Türkün mutlu övladlarıyıq. Dədə Qorqudun, Oğuz Kağanın nəvələriyik, Mete xanın, Fateh Sultan Mehmedin övladlarıyıq, yeməkləri tükənsə belə bir öynəyə bir xurma şorbası ilə keçirməyi qəbul edib, amma müqəddəs Məkkə torpaqlarını düşməmə təslim etməyən həmin “Çöl qapları” Fahreddin paşanın əsgərləriyik.

İstər yüz illər keçsin, istərsə də min illər, bunu heç bir şey dəyişməyəcək. Çünki Türklük alnımıza yazılmış ən gözəl yazı, ən şirin nemət, ən dəyərli sərəvətdir.

Sübutdur, dəlidir, ağlın qibləsi
Dəyişə bilərsən ağlını ancaq,
Canım çıxanadək qəlbimin səsi
“Türkmən”- gerçəyini pıçıldayacaq.

Lətifə KƏRİMOVA

Mollaoglu orta məktəbinin tarix fənni
üzrə baş müəllimi

İOSİF QRIŞAŞVİLİNİN “QƏDİM TİFLİSİN ƏDƏBİ BOHEMASI” ƏSƏRİNDƏN BİR PARÇA QƏDİM TİFLİSİN KİTABXANASI

(əvvəli ötən sayda)

Təkcə Qaragöz teatri, Nağli, qəhvəxanalar və sair, aydındır ki, camaatın zehni tələbatını təmin edə bilmirdi.

Camaatı “kitabı bilmək” istəyi oyatdı.

Tiflisin köhnə nəslə yalnız əlyazmaları oxuyurdu və əlyazmaları dinləyirdi. “Mnatobi” yazırdı: “Siz “Bejaniani”ni, “Kalvajiani”ni, “Baramiani”ni ürəkədən oxuyan və onların köçürülməsinə birə iki qiymət verən dükənçilərlə rastlaşacaqsınız (“Mnatobi”, N.Avalişvilinin redaktorluğu ilə, 1869-cu il, №XII, səh. 6).

İndi isə onların növbəti nəslə köçürməyə “pul xərcləmir”di” və mətbuatın sözümdən yararlanırdı. Ucuz qiymətli kitabların nəşrləri: Tsovinarəşvili, Axpətelov, Mdivanov, Cicinadze, Çarekov, Yedigərov, Kobaladze, Lazarev (Gazarov), Pambakelov, Zərgərov, Liza Mərcanov, sonra İoseb və Baqrat Arnavtovlar, Vano Eşağov, A.Şahbaratov (Şibriya), M.Zaridze və başqaları meydana çıxdılar. Onlar Şərqi fantastik nağıl hekayələrini, eləcə də o dövrün şairlərinin xalq şeirlərini nəşr edirdilər.

Bu xalq ədəbiyyatına kirmiş və unudulmaz xadim Petre Umikaşvili himayədarlıq və redaktorluq edirdi. Bax, o, öz avtobiografiyasında nə yazır: “1875-1877-ci illərdə müxtəlif nəşrlərin və qədim əlyazmalarının mətni əsasında mənim redaktorluğum ilə “Bejaniani”, “Aleksiani”, “Kalvajiani” və çar Teymurazın “Qızılgül və bülbül”ü nəşr olundu. Bu kiçik hekayələrin və şeirlərin nəşri çox idi və nə qədər nəşr edirdilər, kimlər nəşr edirdi, heç də bilmirdim” (Petre Umikaşvili, “İveriya”, 1904-cü il, №123 və V.Qunianın “Gürcüstanın təqvimi”, 1904-cü il, səh. 575).

Petre Umikaşvili doğrudur, Tiflisin aşağı təbəqəli əhalisi bu cür nəşrlərə acgözlüklə meyl edirdi. Bəzi kitablar iyirminci və qırxıncı nəşrlərlə çıxırdı və sadə xalq arasında on minlərlə yayılırdı. “Doğrudur, bu kitabçaların əksəriyyətinin məğzi baxımından böyük çatışmazlıqlar da vardır, lakin onların camaat arasında yayılması hər halda sərfəsiz və əhəmiyyətsiz deyildi... Kim bilir, məsələn, “Arsenin şeiri” və ya “Kalvajiani” nə qədər yazı-pozu bilməyeni maraqlandırdı və onlarda gürcü kitabını oxumaq hərisliyi baş qaldırdı!” “Bu kitabın çatışmazlıqlarını yaxşı bildirdim, – P.Umikaşvili yazır, – lakin öz töhmətlərimi və başqalarının töhmətlərini özüm-dən onunla sovuşdurmuşam ki, bu ilk dağ çayı idi ki, bu da hərəkət etməyə başlayıb və əgər bu dağ çayı kir gətirərsə, bunu da zaman təmizləyəcək və aparacaq” (P.Qoqiçaişvili, “P.Umikaşvilinin xatirəsinə”, 1905-ci il, səh.16).

Bu cür kitabları bir vaxtlar Z.Cicinadze də nəşr edirdi, halbuki, kitabın ön sözündə çox hallarda özünü belə “doğruldu”: “Mənim üçün çox təəssüfedicidir ki, bu kitabı nəşr etdirirəm, lakin insan neyləsin ki, bu kitab camaat arasında çox güclü şəkildə yayılıb” (Bax. “Aleksiani”, 1886-cı il, səh. 3).

Qəlbində istəyin baş qaldırdığı camaat onlar üçün əlçatan olan və onlara ötürülən kitablara meyl edirdi. (Bir qaraçox-eli Eşağov var idi (“var idi” deyəndə ki, indi də sağdır, Xarpuxda yaşayır), enli şalvarı və gümüş kəməri ilə Tiflis küçələrində gəzib dolaşır və səbətində kitablar satırdı. Odur ki, qədim Tiflisin bazarının öz yazıçıları, rəssamları, nəşrlərindən başqa öz qoynundan çıxan gəzərgi bukinstləri də var idi).

Lakin, əgər bu “qədim ədəbiyata qarşı” sevgini yalnız Tiflis vətəndaşlarına aid etsək, doğru olmaz. Aleksandr Orbeliani özünün bir yazısında başqa yüksək əsərlər arasında

bu “şaaq kitabçalara da” toxunur: “Bizim əcdadlarımız, – Orbeliani yazır, – əgər bir əli ilə vuruşurdularsa, o biri ilə “Arçiliani”, “Qızılgül və bülbül”, “Tikanlı çoban”, “Davrişiani”, “Uydurmanın hikməti”, “Gəramaniani”, “Baramiani”, “Mirianiani”, “Qulicaniani” və sair kimi ədəbi əsərlər yazırdılar (“Siskari”, 1858-ci il, iyul, səh. 128).

Bizim tərəfimizdən xatırlanan, sadəcə camaata bu nağılvari poemaların nəşr versiyalarını ötürən nəşrlərin erudisiyası var idimi? Zövqü var idimi? Yoxsa yalnız gəlir məqsədini əldə rəhbər tuturdular?

Kəskinliklə demək mümkündür ki, iki-üç kitabçadan başqa (“Baramiani”, qismən “Gəramaniani”) onların nəşri tənqiddən kənar dayandı. Mətn öyrənilməmiş, nəşr çox kasıb, korrektura vəhşicəsinə, illüstrasiyalar primitiv idi. (Bəzi rəyçilər söyləyirdi: “Bunun eybi yoxdur, insan ucuzluq və mətbunun ayırd edilməsinə yetirdiyi diqqət qədər zahiri formaya diqqət yetirməməlidir” (Bax. “Droeba”, 1872-ci il, №6). Bəzi nəşrlər nəinki kitab oxuya bilmirdi, hətta öz ad və soyadını yaza bilmirdi (Məsələn: A.Şahbaratov), bəzi nəşrin özü mətnə düzəlişlər edirdi (1875-ci ildə nəşr olunan “Arsenin şeirləri”ndə nəşir N.Çipiani, ön sözdən göründüyü kimi, özbaşına düzəlişlər edibdir: “Bunu da etiraf etməliyəm ki, “Arsenin şeirləri”nin nəşri yazır, – təəssüflər olsun ki, müxtəlif səbəblərə görə, variantların bəzi yerlərini və bəzi sözlərini dəyişməyə məcbur oldum” (Bax. N.Çipiani tərəfindən nəşr olunan “Arsenin şeirləri”, 1872-ci il, səh. 17). Nəşrlərin müəllifləri bir-biri ilə qarışdırıldıqları hallar da olub. Məsələn, nəşir M.Zaridze 1908-ci ildə “Saridoniani” poemasını (ilk nəşri Kayxosro Çarekova məxsusdur, 1879-cu il) yenidən nəşr edib və müəllif olaraq gənc kəndli M.Çacvadzeni göstərib. Bu barədə D.Qivişvili də qeyd edib:

“Bir kitab götürürsən və ona

Qoyursan başqasının adını.

Və camaatı onunla aldadırsan,

Görənin gözələrini bağlayırsan”.

Məlumdur ki, mahını üçün olan şeirlərin müəllifləri öz soyadını, istərsə də təxəllüsünü elə mətnin içində belə ahəngləşdirirdilər:

“Üçüncünü oturmaq, layiqdir-yaxşıdır,

Məni yaxşı dinlə –

Tanrı, uzun ömür versin

Skandarnova Giorgiya” (Bax. “Şənlik sazandəsi”, 1912-ci il (beşinci nəşr), səh. 232).

(Şeir orjinalda bayatı formasındadır və qafiyə müəllifin adına uyğunlaşdırılmışdır - M.M.)

Bu şeiri A.Şahbaratov tərəfindən nəşr olunan kitabda bu cür sonluqlarla oxuyuruq:

“Üçüncünü oturmaq, layiqdir-yaxşıdır,

Məni yaxşı dinlə –

Tanrı, uzun ömür versin,

Şibriya Şahbaratova” (Bax. “Alaverdi-Yaxşıoğlu”, 1914-cü il, səh. 13).

Şərhə ehtiyac yoxdur! Nəşir şeirin ritmini pozmasından savayı başqasının əməyini özününkü kimi bəyan edib və oxucunu çaşdırıb.

Bu cür kuryozları saymaq bizi uzağa aparar. Bu iki mətbu nümunəsini də ona görə gətirdik ki, oxucu auditoriyasının nə dərəcədə dərk edilmədiyini, nəşrlərə necə inandığını və bir müəllifi o biri müəllifdən seçə bilmədiyini təsəvvür edərk (Ucuz qiymətə edən nəşrlərə çox vaxt oxuyan uşaqlar da meyl edirdilər və Şibriya Şahbaratovların vasitəsilə yetişməmiş şüur əsərləri bazara çıxarılırdı ki, bunları da bir neçə ildən sonra “müəlliflər” bazar-bazar gəzərək məhv etmək və yandırmaq üçün toplayırdılar. Qeyd etmək lazımdır ki, A.Çaçanaşvilinin “Bir-iki şeir”, V.Mataradzenin “Müxtəlif şeirlər”i, B.Axospirelinin “Papukanın oyunları” və – üzr istəyirəm! – mənim “Fantaziya” m kitabları bu qəbildən idi).

O dövrkü auditoriyanın mənəvi qidası nə idi? Bu ədəbiyyat nəyi təşkil edirdi? Haqqında da aşağıda danışmalı olaçağımız xalq şairləri nə ilə qidalanırdılar?

Bu, bir tərəfdən, aşıqların şeir söyləmələri idi və ikinci tərəfdən, ucuz kitab olaraq nəşr olunan saysız-hesabsız nağıllar idi: “Gəramaniani”, “Baramiani”, “Axrasiani”, “Eteriani”, “Koroqliani” (“Koroğlu”), “Varşağiani”, “Aleksandr-Lüdvikiani”, “Karxmalaciani”, “Rostom-Zurabiani”,

“Bejaniani”, “Davrişiani”, “Mirianiani”, “Şuşanikiani”, “Alğuziani”, “Saridoniani” (“Sarı donlu”), “Aleksiani”, “Kalvajiani”, “Şvidveziriani” (“Timsariani”) və sair. Götürək “Şvidveziriani”ni, bu əla konstruksiya ilə yazılmış roman çeynənmiş dil ilə tərcümə olunmuşdu, əvəzində “Gəramaniani”nin dili qrammatik baxımdan düzgün olmasa da öz forması ilə, müxtəlif texniki maneələri və plastikliyi ilə zəngindir (“Moambe”, 1904-cü il, №IV, səh. 112).

Bir tərəfdən, gözəl gürcü “Gəramaniani”si və ikinci tərəfdən onun fantastik məğzi çoxlu oxucunu, istərsə də dinləyicini özünə cəlb edirdi. “Dinləyici” ona görə deyirəm ki, çox hallarda “Gəramaniani” uca səslə oxunurdu və ailənin qalan üzvləri isə onun ətrafında oturub nəfəsini qısaraq dinləyirdilər – bir neçə gün ərzində pərilərin havada uçan zaman toqqasını əmən və belə qidalanan “Hayart qocanı” sıyıq axtarmaq üçün necə apardıqlarını.

Camaat bu kitabın qəhrəmanlarının fəlakətli sərgüzəştlərini böyük hərisliklə dinləyir, onların sevincinə sevinir, əzab-əziyyətini də öz əzab-əziyyəti hesab edir və hər bir xırda şeyləri elə hiss edirdi ki, sanki bu nağıl epopeyasının görəni və onun iştirak edəni olub: “Onda Kardankeşan Zohrab şaha əmr etdi: Bu lənətə gəlmişləri necə bir-birlərinə bağlanıblar, eləcə də dərilərinə saman təpin. Madam ki, onlar mənim əsir olmağımı Anbir və Zanc divə xəbər yetirdilər. Lakin mən Allahın köməyi ilə onların əlindən xilas oldum. İndi iyənmiş Racib onları xilas etdi. Hökmdarların özləri, imtiyaza malik qadınlar qalxdılar və saraya gəldilər. Onda div Sahman, Kardankeşan və Zurab divləri köməyə çağırıldı. Hər üçünü əsir götürdülər. Sonra dərilərini soyub şimşad təpdilər. Sonra Küçükün əmri ilə bir yerdən asdılar... Və ya yenə: “Ehey, Gəraman, – div dilləndi, – ölüm üçün bura gəlməyəydin, məgər öz ölkəndə ölüm daha yox idimi? Gəraman sağ əlini sol böyrünə tərəf apardı. Sol əlini də sağ böyrünə tərəf apardı və elə bir tükürpəşdirici nəre çəkdi ki, eşidənlər huşunu itirdilər. Atlar, taydışlar, fillər hürkdülər, öz iplərini qopartdılar və çölə doğru qaçışdılar. Qoşunlar elə qorxdular ki, elə ağıllarını itirdilər ki, ikinci dəfə dünyaya gəlməklərini fikirləşdilər...”

Nəfəsini qısmış dinləyicilərin “Gəramaniani”nin “Seylan Cado və Kelan Cado üzərinə hücum etdilər və ilanları əllərində matrax kimi tutdular” məcazını və ya Gəramanın bu yüz doxsan doqquz tsgrta (tsgrta – qədim gürcü uzunluq ölçü vahidi. Məsafə dirsəkdən orta barmağın ucuna qədər hesab olunurdu, təxminən 51 santimetrə bərabər idi - İ.Q.) hündürlüyündə kişinin necə bir nəre çəkdiyini, “Qaf dağını” necə qaldırdığını və üç gün ərzində öz qoşununu altından keçirmək üçün yuxarı qaldırılmış halda tutduğunu dinləməsi, eşitməsi kifayət idi ki, dinləyicilər uşaq heyranlığına gələyidilər və ümumi qırıltı qaldıraydılar.

Uloğika təxəllüslü Anton Purtseladze “Gəramaniani”nin məğzini “Sarsılmış, bədgüman arzusunun yuxusu ilə müqayisə edir” (Bax: “Siskari”, 1863-cü il, sentyabr, səh. 90).

Lakin mənim fikrimcə, bu kəskin qərar öz əla məcazları ilə və cəngavərlik məğzi ilə bir tərəfdən estetikaya oyadan və ikinci tərəfdən o dövrkü cılızlaşmış həyatın bataqlığına batmış əhalinin insani hissələrini zərfləşdirdiyi əsərlərə uyğun gəlməməlidir.

E.Tağaişvili haqlı olaraq qeyd edir ki, gürcü dilində sadə xalq arasında yayılan “Gəramaniani” kimi bir kitab da yoxdur (“Opisanue”, cild II, səh. 613).

(ardı gələn sayda)

Gürcü dilində tərcümə edən:
Mirzə MƏMMƏDOĞLU

AFİQ MUXTAROĞLUNUN AYAQÜSTÜ DÜŞÜNCƏLƏRİ

QOCA ŞARMANKAÇI

Tanıqlıq

Şarmanka sözü və ya şarmanka musiqi aləti Fatma Muxtarovanın həyatı barədə oxuduğum bir yazıdan beynimdə ilişib qalıb. Yəni ilk dəfə bu musiqi alətinin varlığını böyük sənətkarımızın həyatından bəhs edən həmin yazıdan bilmisəm. Fatma Muxtarovanın qışın soyuğunda şarmanka çalaraq, pul qazanmağa məcbur edilməsi o zaman az qala mənim bu musiqi alətinə nifrət etməmə nədən olmuşdu. Nə gizlədim, uzun illər bundan əvvəl oxuduğum o yazıdan yaddaşımda bu cür ağır təəssürat qalmışdı. Sonralar bu aləti filmlərdə gördüm, tanıdım və şarmankanı canlı olaraq Niderlandda və Almaniyada dinləyə bildim. Düzünü söyləyim ki, canlı görməklə mən şarmankanı bir azca sevdim də.

Kiçik arayış

Şarmanka nəfəsli-mexaniki musiqi alətidir. Orqan musiqi alətinin bir növüdür. İngilislər onu "street organ" – "küçə orqanı" adlandırırlar. Alət "şarmanka" adını bu musiqi alətinə ilk dəfə ifa olunan fransızların "Char-mante Catherine" mahnısından almışdır. Şarmankada ifa etmək üçün xüsusi musiqi bacarığına-filana da gərək yoxdur. Əvvəldən lövhə üzərinə yazılmış 6-8 musiqi parçasını alətin mexaniki qolu vasitəsilə ifa etmək mümkündür. Sən çarx qolu fırladırsan, alət də özü üçün ifa edir və qismətində varsa, bir parça çörək yiyəsi olursan.

Orqan deyəndə yada kilsə musiqisi düşür. Nədən ki, kilsəyə daxil edildiyi vaxtdan orqan onun ayrılmaz bir parçasına çevrilib.

Orqan deyəndə göz önündə dünyanın ən nəhəng musiqi aləti canlanır.

Orqanın tarixi miladdan öncələrə gedib çıxır. Musiqi tarixi ilə məşğul olan bilginlər onun mənşəyini Babillə bağlayırlar. Sonra Qədim Yunanıstan, Qədim Roma bu musiqi alətinə yiyələnir, ona yeni şəkil verir və orta yüzilliklər Avropasına miras qoyur. O vaxtdan indiyə qədər orqanın çeşidli növləri meydana çıxır, alətə bu və ya digər elementlər daxil edilir.

Orasını da deyim, Avropanın klassik və müasir bəstəkarları orqan üçün xüsusi musiqi parçaları bəstələmişlər. Elə bizim Azərbaycan bəstəkarları da bu musiqi aləti üçün nələrsə yaradaraq, musiqi xəzinəmizə öz töhfələrini vermişlər. Qara Qarayev, Nazim Əliverdiyev, Sevda İbrahimova, Aqşin Əlizadə kimi bəstəkarlarımız orqan üçün əsərlər bəstələyərək, bu sahəyə adlarını yazdırmışlar.

Və şarmanka icad olunur. 1702-ci ildə italyan Co-

vanni Barberi Avropa və Rusiya küçə musiqiçilərinin çörək ağacına çevrilən bu mexaniki musiqi alətinə araya-ərsəyə gətirir.

Şarmankanı orqanın gəzərgi variantı saymaq olar. O üzdən ki, şarmanka küçə musiqiçilərinin çörək təknəsidir. Bu çörək təknəsi küçədəkilərin səxavəti ilə dola bilər. Niyəsini deyimmə? Şarmanka heç bir orkestrə daxil edilmir, konsert salonlarının qarşısı onun üzünə hər dəyən açılmaz. Qısa kəssəm, şarmanka çörəyi daşdan çıxan musiqiçilərin alətidir.

Orqan və ya şarmankanı Qafqazın tuluq zurnası ilə də müqayisə etmək olar.

Uşaqlıqdan kiçik bir xatirə

Şarmanka kiçik musiqi alətidir. Yəni orqandan dəfələrlə kiçik. Onun daha kiçiklərini qarmon, akordeon kimi qucaqda, bir qədər böyüklərini isə dördtəkərli kiçik arabalarda gəzdirlirlər. Dördtəkərli arabada quraşdırılmış şarmanka ilə küçələri dolaşmaq, daha çox tamaşaçının diqqətini cəlb etmək mümkündür.

Bu dördtəkərli qutu – şarmanka yarımürgülü uşaqlıq xatirələrimi dümsükləyib-dürtmələyib oyatmaq üçün yetərli oldu və mən bir anın içində uzaqlara – uşaqlığımaya yolçuluq edə bildim.

Dördtəkərli bu cür arabadan söhbət açmağım nədənsə mənə yay aylarında dondurma, payızda, qışda isə pambıq dondurması və ya suda qaynadılıb, muncuq kimi sapa düzülüb şabalıd satan, iri bədəni, lopa bıçığı kiçik arabası ilə namütənasiblik təşkil edən kişini xatırladı. O da şarmankaçılar kimi, kiçik arabası ilə kəndin dolanbac yollarını dolaşaraq, ailəsi üçün bir parça çörək qazanırdı. Çörək qazanmaq hər zaman və hər yerdə çətin bir peşədir. Mən bunun belə olduğunu indi düşünürəm. Əlli il bundan qabaq belə şeyləri düşünəcək yaşda və başda olmadığımı altını cızaraq söyləyim ki, yanlış anlaşılmasın. Yoxsa deyəcəklər ki, müəllim yaşından qabaq gördüyü düşüncə-yuxusunu danışır.

Qoca şarmankaçı

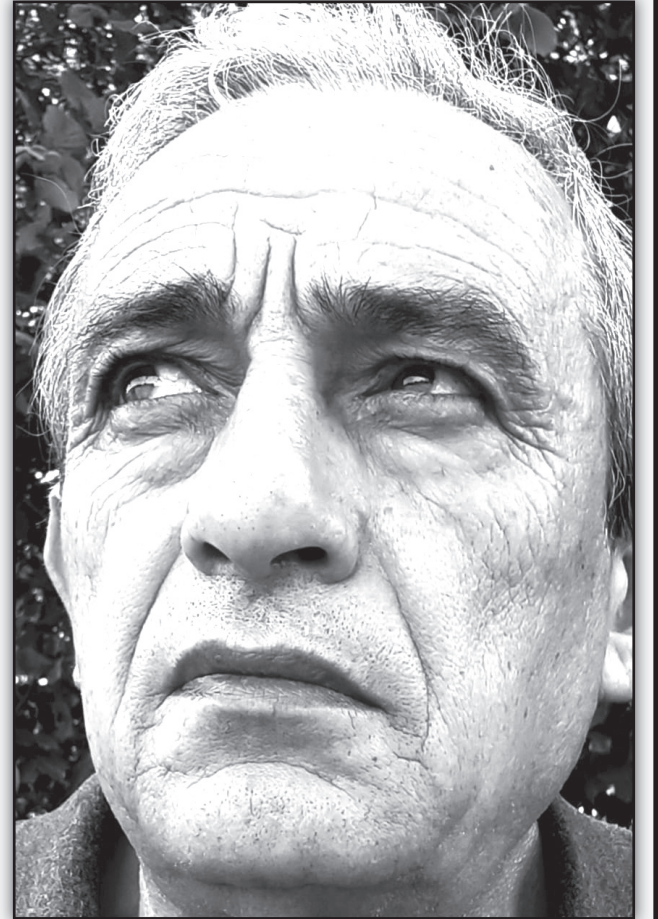
O, arabasını iki küçənin kəsişdiyi meydançanın, yolayrıcının tam ortasında saxlayır. İlk baxışda bu arabanın əlil və ya qocaların istifadə etdikləri yeriyən əsa, təkərli əl ağacı olduğunu da düşünmək olar. Nədən ki, Avropa şəhərlərində bu vasitədən mütəmadi istifadə edən milyonlarla yaşlı insana rast gəlmək mümkündür.

Amma onun arabası fərqlidir, görünüşcə daha cəlbedicidir. Arabaya bərkidilmiş iri ölçülü meymun müqəvvası onu daha gözəgəlimli edir. Arabanın önündəki qotazlar, arxasındakı hərləmə qol-qulp, arabaya bənd edilmiş böyük dəri çanta, arabanı süsləyən ştrixlər ona sirli-mistik, başqa dünyadan gəlmişlik görkəmi verir.

Arabaçının-şarmankaçının görünüşündə də bir qəribəlik, hərəkətlərində də heç kimdə olmayan bir fərqlilik sezmək olur. Bəlkə bütün bunlar küçənin tələbinə uyğun olaraq, onun özü üçün yaratdığı imicdir?

İri bədəninə yaraşan və onu daha böyük göstərən qar ağı bəyaz köynəyi ağ saqqalı ilə mükəmməl uyum sağlayır. Qara şalvarının üstündən buraxdığı uzun, gen ətkli köynəyi əyninə bir ölçü böyük kimi görünsə də, şarmankaçının bilərəkdən belə geyindiğini düşünə bilərsən. Kömür qarası ayaqqabıları, gecə zinriyini andıran qara silindri onun geyiminə orijinallıq, təkrarsızlıq bəxş edir.

Şarmankaçı çıxışına başlamamışdan öncə silindrini çıxararaq, təzim etməyi unutmur. Şarmankanın üzvü bir hissəsini təşkil edən meymun müqəvvası da onunla

birlikdə başındakı şapkanı çıxarır. Görünür şarmankaçı bu sirli qutunun harasında, əlinin çatdığı bir yere quraşdırılmış düyməni basmaqla meymunun başındakı şapkanı mexaniki yolla çıxarır, onu tamaşaçılara təzim edirmiş kimi görsədir.

Valideynlərinin nəzarəti ilə küçədə dolaşan kiçikyaşlı uşaqlar bu mənzərədən məmnun qalırlar. Qoca şarmankaçının sirk nömrəsinə bənzəyən bu kiçik jesti irili-xırdalı xeyli tamaşaçının diqqətini cəlb etməyə yetir və o, şarmankasının qolunu fırladaraq, onu hərəkətə gətirir. Ətrafa şən, oynaq musiqi sədaları yayılır. Musiqinin şuxluğu, oynaqlığı ifaçının iri gövdəsi ilə təzad təşkil etsə də, alt qatdan gözəgörünməz daxili harmoniyanın varlığı sezilir.

Ayaq saxlayıb bu musiqi parçasını dinləyənlər də var, etinasızlıq edib uzaqlaşanlar da. Qutuya yaxınlaşaraq, meymun müqəvvası ilə oynamaq, əylənmək istəyənlər balacalar da çoxdur.

İlk musiqi parçası sona yetir. Qoca şarmankaçı sol əliylə şapkasını çıxararaq, təzim edir. Təbii ki, meymunun şapkası da təzim üçün çıxır. Tamaşaçılardan bir neçəsi şarmankanın önündə pul qoymaq üçün xüsusi quraşdırılmış daxılı xırda sikkələr atır, bəziləri pulu uşaqlarına verir, bu vəzifəni onlar yerinə yetirirlər.

Şarmankanın yaddaşına yazılmış şux musiqi parçaları bir-birini əvəz edir. Nəhayət, qoca şarmankaçı yolayrıcındakı göstərisini başa vurur. Konserti bir az da uzatmaq, bir-iki nömrə də ifa etmək olar. Amma gərək yoxdur. Həm özü yorulub, həm də insanları bezdirmək, iyəndirmək olmaz. Hər şeyin dadardoymazı yaxşıdır, elə musiqinin də.

Bir az soluqlanmaq üçün şarmankasını yaxınlıqdakı kafenin qabağına itələyib, boş yerlərdən birinə əyləşir. Yorgunluğunu çıxarmaq üçün qarsona tünd qəhvə gətirməsini söyləyir.

...Nə etməli? Hələ qarşdakı uşaq parkında bir konsert vermək də gərək. Bunun üçünsə bir az dincini almaq, itirdiyi enerjinin yerini doldurmaq lazım deyilmi?..

Afiq MUXTAROĞLU
Niderland

Yeni YOL

Qəzet 17 iyun 2015-ci il tarixindən nəşr olunur.

15 FEVRAL 2021-Cİ İL №003 (126)

GÜRCÜSTANDA VƏ QONŞU ÖLKƏLƏRDƏ HÖKUMƏTLƏR ƏHALİYƏ COVID-19 PANDEMİYASI ZAMANI NECƏ KÖMƏK EDİR?

Koronavirus pandemiyası dünya iqtisadiyyatına trilyonlarla zərər vurdu. Milyonlarla insan işsiz qaldı, biznes dayandırıldı. Peyvəndləməyə baxmayaraq çox ölkələrdə hələ də ləkdaun qüvvədədir, ölkələrin bir qismi isə açılmağa başlayıb. Pandemiya fonunda bütün ölkələr özünün böhrana qarşı planını təqdim edib. Plan biznesə, eləcə də işsiz qalmış vətəndaşlara yardımı nəzərdə tutur. "BusinessPressNews" Gürcüstanda və qonşu ölkələrdə hakimiyyətin biznesə və əhaliyə necə yardım göstərməsi ilə maraqlanıb:

GÜRCÜSTAN

Gürcüstanın baş naziri Giorgi Qaxaria 2020-ci ilin aprel ayında böhrana qarşı plan təqdim etmişdir.

Hökumət xüsusilə 3 əsas məsuliyyətli zona ilə bağlı işləməyə başladı. Bu, epidemiyaya qalib gəlmək, əhəlinin sosial mühafizəsini təmin etmək və iqtisadiyyatın sürətlə dirçəldilməsidir. Böhrana qarşı plana əsasən, pandemiya dövründə 1.2 milyon vətəndaşa su, təmizlik xidməti və elektrik enerjisi vergilərində güzəşt tətbiq edilib. 670 mindən artıq ailənin təbii qaz vergisi subsidiya edilib. Hökumət bu tədbiri 2 mərhələdə – birinci dəfə 2020-ci ilin aprel ayında 3 ay müddətinə və ikinci dəfə oktyabr ayında 4 ay müddətinə həyata keçirib.

Dövlət 9 əsas istehlak məhsullarının qiymətinin artması riskini 15 milyon lari ayırmaqla sığortaladı.

Vətəndaşların kredit ödəməsi 3 ay müddətinə uzadıldı. Əmlak və gəlir vergilərinin vaxtı təxirə salındı. Dövlət kiçik mehmanxanalara 6 aylıq faiz hissəsinin 80 %-ni subsidiyalaşdırdı. Avtomobil idxalçıların gömrük vergisinin vaxtı uzadıldı. Hüquqi şəxslər üçün kreditlərin restrukturizasiyası həyata keçirildi. Özel bağçalar, idman mərkəzləri və restoranlar üçün kredit subsidiya proqramı qüvvəyə mindi.

Plana əsasən, işlə təmin olunan, rəsmi şəkildə işləyən və böhran dövründə fəvqəladə vəziyyət elan edildikdən sonra işini itirmiş bütün şəxslərə dövlət yardım olaraq 1200 lari ödəyir. Bu məbləğ 6 aya bölünür. Həmçinin 750 lariyə qədər məaşi olanlar gəlir vergisindən azad edilib.

Özünüməşğul şəxslərin sosial yardım xidməti vasitəsilə 300 lari dəyərində birdəfəlik yardım almaq imkanı var. Azəminatlı vətəndaşlar dövlət tərəfindən 6 ay ərzində əlavə 600 lari dəyərində yardım alacaqlar. Həmçinin 0-dan 18 yaşa qədər olan uşaqlara birdəfəlik 200 lari dəyərində yardım verilib.

Sahibkarlara, iqtisadiyyata və biznesə yardım üçün əlavə dəyər vergisinin (ƏDV) avtomatik qaytarılması mexanizmi işə salındı.

Kənd təsərrüfatı və sahibkarlar üçün başqa növ qrant və birdəfəlik yardımlar ayrıldı.

Həmçinin ipoteka kreditlərinin subsidiyası proqramı 2020-ci ilin iyun ayında qüvvəyə mindi və 31 dekabrda başa çatdı. Həmin proqram inşa edilməkdə olan mənzili alan zaman 5 il ərzində ödənəcək kreditin 4 %-nin subsidiyasını nəzərdə tuturdu.

TÜRKİYƏ

Türkiyə hakimiyyəti pandemiya görə zərərçəkmiş biznes və vətəndaşlara yardım üçün 28.7 milyard dollar ayırıb.

Ona qədər Türkiyə Prezidenti R.T.Ərdoğan pandemiya zərərçəkmiş şirkətlərə yardım üçün 100 milyard lirə (14.35 milyard dollar) dəyərində iqtisadiyyata dəstək tədbirləri paketini təqdim edib.

Daxili uçuşlar üçün əlavə dəyər vergisi 18 %-dən 1 %-ə qədər azaldıldı. Kreditlərin ödənməsi üç ay müddətinə ləğv edildi.

Pandemiya dövründə yardım məqsədi ilə, demək olar ki, 120 000 şirkətə 107.4 milyard lirə (15.4 milyard dollar) verilib. Bundan əlavə, pandemiya zamanı işini itirmiş 4.4 milyon insan 1000 lirə dəyərində (143 dollar) yardım alıb.

Türkiyə hakimiyyəti tərəfindən tərtib edilmiş 100 milyard lirə dəyərində (15.3 milyard dollar) iqtisadi paket minimal pensiyanın 1500 lirəyə qədər (230 ABŞ dollar) artırılmasını, kasıb ailələrə 2 milyard lirənin (308 milyon ABŞ dollar) ayrılmasını, ixrac şirkətlərinə birbaşa subsidiya və subsidiyalaşdırılmış kreditlərin verilməsini nəzərdə tutur. Bank kreditlərinə faiz ödənməsi altı ay müddətinə təxirə salındı. Bəzi şirkətlər gəlir vergisindən azad edildi. Türkiyədə daxili uçuşları həyata keçirən aviaşirkətlərə aprel ayından üç ay ərzində əlavə dəyər vergisi 18 %-dən 1 %-ə qədər azaldıldı.

AZƏRBAYCAN

Azərbaycanda sərtiləşdirilmiş karantin rejimi 2021-ci ilin 1 aprel tarixinə qədər davam edəcək. Hökumətin qərarına əsasən, pandemiya görə zərərçəkmiş əhaliyə (təxminən 600 min nəfərə) yardım ayrılıb. Onların hər biri kompensasiya olaraq 190 manat (təxminən 112 dollar) alıb.

Nazirlər Kabineti COVID-19-a görə yaranmış neqativ təsirin azaldılması üçün dövlət büdcəsindən 2.5 milyard manat (təxminən 1.471 milyard ABŞ dollar) ayırıb. Bu isə, ümumi daxili məhsulun 3 %-nə bərabərdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tibbi təchizat və başqa tibbi vasitələr ehtiyatının yaradılması məqsədi ilə Ehtiyat Fondundan 97 milyon manat (təxminən 57 milyon ABŞ dollar) ayırıb.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti koronavirusa qarşı mübarizəyə dəstək üçün fond yaradıb və 20 milyon manat (təxminən 12 milyon ABŞ

dollar) köçürüb. Fonda köçürülmüş ianələr təxminən 67 milyon ABŞ dollarından artıq təşkil edib.

Pandemiya nəticəsində iş yerlərinin azalmasına görə zərərçəkmişlərə dəstək üçün 215 milyon manat (126.5 milyon ABŞ dolları) ayrılıb. Dövlət 300 000 nəfərə yardım göstərib.

Maddi yardım proqramı ilə 300 000 fərdi (mikro) sahibkara yardım göstərilib. Büdcədə nəzərdə tutulmuş 80 milyon manat (47 milyon ABŞ dolları) tam xərclənib.

Azərbaycan pandemiya görə əhəlinin kommunal vergiləri ödəməsinə güzəştlər təyin edib. Tarif Şurasının qəbul etdiyi qərarə əsasən, güzəştli elektrik enerjisi paketi aylıq limiti 300 kilovat-saatı aşmayan istifadəçilərə aiddir. Ancaq pandemiya ilə əlaqədar əhəli üçün güzəştli limit 100 kilovat-saatdan – ayda 400 kilovat-saata qədər artırıldı.

Abunəçilər üçün elektrik enerjisinə iki tarif təyin edilib – baza limitini aşan abunəçilər üçün 1 kilovat-saat 0,07 manat (0,14 lari) və 0,11 manat (0,21 lari). Limiti aşan halda 1 kilovat-saat 0,11 manata qədər (0,21 lari) artır.

RUSIYA

Rusiya COVID-19 pandemiyası dövründə, demək olar ki, bütün sahələrdə sosial tədbirlər həyata keçirib. Məcburi şəkildə məzuniyyətə çıxmış, virusa yoluxmuş şəxslərə əmək haqqının tam ödənilməsi məcburi qaydaya çevrildi.

Pandemiya başlayandan tez bir zamanda Rusiya hakimiyyəti iqtisadiyyata və vətəndaşlara yardım etmək üçün 1.4 trilyon rubl ayırıb (bugünkü kursla 19.4 milyon dollar). 2020-ci ilin iyul ayında isə yardım paketinin dəyəri bir neçə dəfə artırılıb.

Iyun ayının başlanğıcında Rusiyanın baş naziri Mixail Mişustin prezidentə bildirdi ki, hökumət böhrana qarşı yardım paketi hazırlayıb və paketin dəyəri 5 trilyon rubldur (67.3 milyon dollar). Sonradan 2 il əhatə edəcək (2020-2021) planı nəzərdən keçiriblər və büdcəni 6.4 trilyon rubla qədər artırıblar (86.2 milyon dollar).

Rusiya hökuməti pandemiya başlayan gündən uşaqlar üçün yardım proqramı hazırladı və birdəfəlik 10 min rubl verilməsini nəzərə aldı (134 dollar). Bu, iki dəfə həyata keçirildi.

Hakimiyyət artmış işsizlik problemini yüngülləşdirmək üçün əlavə olaraq pul ayırdı. "TASS"-ın məlumatına görə, 2020-ci ildə 185 milyard rubldan artıq pul xərclənib.

Əhəli üçün kredit vaxtı uzadıldı. Banklar öz kreditlərinin restrukturizasiya proqramının tətbiqinə başladılar. Hakimiyyət həmçinin 6,5 %-lə güzəştli ipoteka proqramına başladı.

Kiçik və orta biznesin istehsalı 753 milyard rubl dəyərindəki kreditlərin restrukturizasiyasına səbəb oldu.

May ayında koronavirusa görə uçuşları ləğv etməklə zərərçəkmiş aviaşirkətlərə yardım olaraq 23 milyard rubldan artıq (310 milyon dollar) pul ayrıldı.

Tur operatorları 3.5 milyard rubl (74.1 milyon dollar) dəyərində subsidiya əldə etdilər. Daxili turizmin inkişafına 15 milyard rubl (202.1 milyon dollar) ayrılıb. Avtomobil industriyasının stimullaşdırılması üçün 25 milyard rubl (337 milyon dollar) nəzərdə tutulub. İnkişaf kreditlərinin subsidiyası üçün 12 milyard rubl dəyərində (161.7 milyon dollar) proqram başladı. Hökumət may ayının sonunda itirilmiş gəlirin qarşılama üçün 100 milyard rubl (134.7 milyon dollar) ayırdı.

Hökumət, ümumilikdə, 2020-ci ilin yanvar ayından may ayına qədər müxtəlif sahələrin subsidiyasına 1 trilyon rubl (13.4 milyard dollar) xərcləyib.

ERMƏNİSTAN

Ermənistan sakinləri pandemiya nəticəsində ciddi maddi ziyan çəkiblər. Həmçinin Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin təsirlərindən də yan ötməyiblər. BMT-nin İnkişaf Proqramı (UNDP) tərəfindən hazırlanmış hesabatda Ermənistanın böhranla necə mübarizə apardığı qeyd olunub.

Koronavirus səbəbindən fəvqəladə vəziyyət elan edilməsinə paralel olaraq, Ermənistan müəssisələrə yardım üçün 300 milyon dollar ayırıb.

Şirkətlər üçün 50 milyon dollar ayrılıb. Əməkdaşların əmək haqlarının ödənilməsi üçün onlara kompensasiya olaraq ehtiyaca əsasən müxtəlif miqdarda pul verilib.

Qeyd edilməlidir ki, ölkədə avtobus, metro və ictimai nəqliyyat daim dezinfeksiya edilir. Ermənistanın Cinayət Məcəlləsinin 277-ci maddəsinə əsasən, sanitariya və epidemioloji qaydaları pozan şəxsə 5 il həbs cəzası verilə bilər.

Ermənistan məktəbləri və universitetləri "heravar.amedu.am" və "Zoom" vasitəsilə distant təhsilə keçib. Təhsil Nazirliyi isə dərslər üçün telekanal yaradıb. Ermənistanda karantin rejimi 2021-ci ilin 11 iyuluna qədər davam edəcək.

(Mənbə: Yerli media vasitələri; Qeyd – məqalədə hökumətlərin həyata keçirdiyi əsas paketlər təqdim olunub).

Müəllif:

Teona Ramazanyalı

Gürcü dilindən tərcümə edən: Aynurə Əliyeva

Təsisçi:
"Gürcüstan Gənclərinə Yardım
və Maarifləndirmə Təşkilatı"

Redaktor:
Azər MUSAOĞLU
Yayım direktoru:
Hacı BƏKİROĞLU
Qrafik dizayn:
Elsevər ƏHMƏDOV

ÜNVAN: Qardabani şəh., Kolxoz küç. 4
TEL: (+995) 555 96 18 68
599 54 12 92
EMAIL: yeniyoqazeti@gmail.com

Redaksiyaya gələn əlyazmalar geri qaytarılmır və onlara rəy verilmir. Müəlliflə redaksiyanın mövqeyi müxtəlif ola bilər. Qəzet hələlik ictimai əsaslarla yayımlanır və pulsuz paylanır. Qəzetdə müxtəlif informasiya agentliklərinin xəbərlərindən də istifadə olunur.